

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av betänkandet, SOU 2026:13, Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar (Ju2026/00322)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i betänkandet, "Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar" (SOU 2026:13). Journalistförbundets remissvar begränsas till de delar av utredningen som handlar om införandet av ett straffansvar för deltagande i och samröre med en kriminell sammanslutning.

Journalistförbundet vill inledningsvis framhålla att gängkriminalitet är ett stort samhällsproblem. En mängd lagförslag har under de senaste åren lagts fram för att motverka gängens möjligheter att agera och begå brott. Som exempel kan nämnas visitationszoner, anonyma vittnen, preventiva vistelseförbud, ökade hemliga tvångsmedel, skärpta straff för vapen- och sprängmedelsbrott, avskaffad eller minskad straffrabatt, ökad kameraövervakning och informationsdelning, skärpta regler för unga lagöverträdare och utvisning på grund av bristandeandel. Enligt Journalistförbundet är det viktigt att nya lagar noga utvärderas innan ytterligare förslag läggs

fram. Detta gäller särskilt den typen av inskränkningar av grundlagsskyddade rättigheter som behandlas i den nu aktuella remissen.

Förslaget i utredningen möjliggörs genom den grundlagsändring som lades fram 2025. I den delen ansluter sig Journalistförbundet till TCO som avstyrkte förslaget till grundlagsändring.

I utredningen föreslås ett straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. Journalistförbundet vill inledningsvis understryka att förslaget, när det gäller definitionen av kriminell sammanslutning inte lever upp till de krav på precision som får anses kunna ställas på denna typ av lagstiftning.

Både när det gäller deltagande och samröre kriminaliseras handlingar som annars är långt ifrån brottsliga. När det gäller deltagande föreslår utredningen att det ska vara straffbart "att skaffa information och utnyttja sina sakkunskaper". Att kriminalisera den typen av handlingar, som dessutom har ett särskilt skydd i grundlagen i form av yttrande- och informationsfriheten, framstår som ytterst problematiskt. Enligt Journalistförbundet visar utredningen med all önskvärd tydlighet de problem som uppstår när lagstiftaren vill kriminalisera vissa handlingar, som annars är helt oproblematiska, bara för att det finns kopplingar till en viss organisation. Moraliskt är det lätt att peka ut vilka handlingar som är fel och vilka som är rätt, men juridiskt låter det sig inte göras med mindre än att även helt legitima handlingar omfattas. Detta riskerar att bli ett särskilt allvarligt problem för det fall Sverige skulle utvecklas i en mer auktoritär riktning. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget.

Såväl förslaget om deltagande i som förslaget om samröre med en kriminell sammanslutning innehåller ett försvarlighetsrekvisit. Det innebär till exempel att om en journalist skulle wallraffa en kriminell sammanslutning i journalistiskt syfte ska det inte anses utgöra deltagande i eller samröre med en kriminell sammanslutning. För det fall att regeringen går vidare med ändringarna i 16 kap. brottsbalken tillstyrker Journalistförbundet förslaget i den delen.

Grundlagsändringen

Förslaget i utredningen möjliggörs genom den grundlagsändring som lades fram 2025.

Journalistförbundet lämnade inte något yttrande över SOU 2025:2, "Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter". Journalistförbundet är medlem i TCO. TCO lämnade yttrande över grundlagsutredningen och avstyrkte förslaget. Journalistförbundet ansluter sig till det ställningstagande som TCO framförde i sitt remissvar på SOU 2025:2. Journalistförbundet står även bakom det som framförs i TCO:s remissvar på den nu aktuella utredningen (SOU 2026:13).

Ett straffansvar för deltagande i och samröre med en kriminell sammanslutning

I utredningen föreslås en definition av "kriminell sammanslutning", samt två nya brott i 16 kap brottsbalken, deltagande i en kriminell sammanslutning (14 a §) och samröre med en kriminell sammanslutning (14 b §).

Definitionen av kriminell sammanslutning föreslås vara "en sammanslutning av fler än två personer som begår eller på annat sätt medverkar till allvarlig brottslighet för att uppnå ekonomisk vinning eller annan otillbörlig fördel". Det kan konstateras att såväl definitionen som beskrivningen av den i kommentaren är väldigt bred. Det avgörande för vilka organisationer som kommer omfattas är vad som definieras som "allvarlig brottslighet" och "otillbörlig fördel". Journalistförbundet vill i sammanhanget erinra om att regimen i Belarus har klassat Journalistförbundets systerorganisation Belarussian Association of Journalists, BAJ, som en extremistgrupp och dess logotyp som en extremistisk symbol. Även om vi i Sverige idag är långt ifrån att klassificera fackliga och andra civilsamhällesorganisationer som extremister är vi inte längre skyddade mot den typen av angrepp om den föreslagna grundlagsändringen går igenom. Det gör att lagstiftningen måste vara väldigt precis för att inte riskera att öppna upp för att antidemokratiska krafter förbjuder deltagande i helt legitima organisationer, så som fackliga organisationer. Enligt Journalistförbundet lever förslaget, när det gäller definitionen av kriminell sammanslutning, inte upp till de krav på precision som får anses kunna ställas på denna typ av lagstiftning.

När det gäller vad som är att anse som "deltaga" framgår det att det som omfattas är att någon "deltar i en kriminell sammanslutning på ett sätt som är ägnat att främja, stärka eller understödja den kriminella sammanslutningens allvarliga brottslighet". Det beskrivs närmare i utredningen:

*"Att klart och tydligt delta i logistiken genom att exempelvis ordna fram eller i övrigt administrera sådant som behövs för att utföra den allvarliga brottsligheten, såsom att värva personer som får olika roller, ordna bostäder eller möteslokaler, vapen och ammunition eller annan liknande nödvändig utrustning såsom explosiva varor, att hantera pengar eller andra betalningsmedel, att utföra olika nödvändiga tjänster såsom att skaffa information eller utnyttja sina sakkunskaper eller att anordna olika aktiviteter eller ansvara för transporter inför eller efter utförandet av brottsligheten, kan enligt utredningen vara exempel på ett sådant aktivt agerande som skulle kunna ses som ett tydligt deltagande som är ägnat att främja, stärka eller understödja den kriminella sammanslutningens brottslighet."*¹

Det kan noteras att exemplen som räknas upp är dels handlingar som i vissa fall är straffbara i sig till exempel hantering av vapen, dels saker som är en naturlig del av ett föreningsliv. Inte minst "att skaffa information och utnyttja sina sakkunskaper" är till exempel inom facklig verksamhet helt avgörande för att kunna bedriva verksamheten. Att kriminalisera den typen av handlingar, som dessutom har ett särskilt skydd i grundlagen i form av yttrande- och informationsfriheten, framstår som ytterst problematiskt.

Utredningen föreslår vidare att samröre ska kriminaliseras. Bestämmelsen gäller:

"om gärningen är ägnad att främja, stärka eller understödja en kriminell sammanslutnings allvarliga brottslighet enligt definitionen och gärningen inte utgör brottet deltagande i en kriminell sammanslutning,
1. för den kriminella sammanslutningen tar befattning med vapen, ammunition, brandfarliga eller explosiva varor, narkotika, transportmedel, betalningsmedel eller teknisk utrustning,
2. upplåter bostad, lokal, mark eller förråd med avsikt att detta ska användas av den kriminella sammanslutningen,
3. lämnar juridisk, ekonomisk eller teknisk rådgivning med avsikt att informationen ska användas av den kriminella sammanslutningen,
eller
4. lämnar annat liknande stöd till den kriminella sammanslutningen."

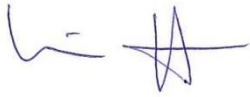
Det handlar om en blandning av handlingar som är kan vara kriminella i sig till exempel avseende vapen och explosiva varor och handlingar som normalt inte är problematiska alls till exempel juridisk rådgivning, men som i sin kontext är problematiska på grund av att det rör sig om rådgivning till en kriminell organisation.

Enligt Journalistförbundet visar utredningen med all önskvärd tydlighet de problem som uppstår när lagstiftaren vill kriminalisera vissa handlingar, som annars är helt oproblematiska, bara för att det finns kopplingar till en viss organisation. Moraliskt är det lätt att peka ut vilka handlingar som är fel och vilka som är rätt, men juridiskt låter det sig inte göras med mindre än att även helt legitima handlingar omfattas. Detta riskerar att bli ett särskilt allvarligt problem för det fall Sverige skulle utvecklas i en mer auktoritär riktning.

Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget.

¹ Se SOU 2026:13, sid 324.

Såväl förslaget om deltagande i som förslaget om samröre med en kriminell sammanslutning innehåller försvarlighetsrekvisit. Det innebär till exempel att om en journalist skulle wallraffa en kriminell sammanslutning i journalistiskt syfte ska det inte anses utgöra deltagande i eller samröre med en kriminell sammanslutning. För det fall att regeringen går vidare med ändringarna i 16 kap. brottsbalken tillstyrker Journalistförbundet förslaget i den delen.

Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet